

Experiențe și practici de promovare a lecturii pe meridianele lumii

Vera OSOIANU

Rezumat:

Conștientizând rolul și importanța lecturii, diverse proiecte și inițiative de nivel internațional și național își propun să promoveze mesajul privind importanța cărții și a lecturii, a cunoașterii, a bibliotecii, atât în rândurile cercurilor largi de cititori, cât și în rândurile decidenților de toate nivelurile. Politicile și strategiile sunt principalele modalități de a mobiliza eforturile pentru promovarea lecturii. Autorii descriu inițiativele mai multor țări pe marginea acestui subiect, dar și situația din Republica Moldova.

Angela DRĂGĂNEL

Cuvinte-cheie:

promovare, inovație, lectură, experiență, legislație, proiecte.

Importanța lecturii ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare este conștientizată atât la nivel global, cât și la nivel național și fiecare țară în parte vine cu inițiative inovatoare de suplimentare a activității structurilor de învă-

țământ și a celor infodocumentare, care au responsabilități aparte pe acest segment. Tot mai multe națiuni încearcă să mobilizeze eforturile necesare pentru a schimba starea lucrurilor. În acest sens, sunt elaborate și aprobate legi, strategii, sunt create fundații, instituții, agenții – toate având menirea de a promova lectura pe toate segmentele de vârstă și poziționare socială.

Conștientizând rolul și importanța lecturii, diverse proiecte și inițiative de nivel internațional și național își propun să promoveze mesajul privind importanța cărții și a lecturii, a cunoașterii, a bibliotecii, atât în rândurile cercurilor largi de cititori, cât și în rândurile decidenților de toate nivelurile. Trebuie amintite, în acest sens, diverse politici și strategii elaborate în țările lumii, în special în țări cu puternice tradiții democratice cum sunt Franța, SUA, Anglia etc. Summitul Internațional al Cărții, organizat de Biblioteca Congresului SUA, și discuțiile din cadrul lui despre semnificația cărții în civilizația umană, viitorul cărții, viitorul bibliotecilor vin să demonstreze că fenomenul lecturii, cultura cărții, viitorul bibliotecii sunt probleme cu implicații globale și, respectiv, solicită rezolvare la același nivel.

În mediul cultural internațional este bine cunoscută strategia națională de promovare a lecturii în Franța și responsabilitățile asumate în acest sens de Centrul Național al Cărții, Biblioteca Națională a Franței, Biroul Internațional al Editorilor Francezi etc.

În infrastructura instituțiilor preocupate de promovarea cărții și a lecturii un loc aparte le revine bibliotecilor. Bibliotecile au avut întotdeauna o relație aparte cu cuvântul scris, fie pe hârtie, fie pe microfilm, CD-ROM, pagină web, instrument 2.0 etc. Bibliotecile franceze au diverse programe de susținere permanentă a interesului publicului pentru carte și pentru lectură. Faptul că 90% dintre francezi au abilități bine conturate de lectură este oglinda responsabilităților asumate de aceste instituții.

O politică eficientă de promovare a cărții și lecturii există și în SUA. Biblioteca Congresului promovează citirea, ce reprezintă un interes național, prin Centrul Cărții, fondat în anul 1977, care a încurajat crearea centrelor cărții în fiecare dintre cele 50 de state americane și a format parteneriate cu numeroase birouri guvernamentale, instituții private și

persoane particulare. În cadrul acestor centre, bibliotecari, editori, reprezentanți ai altor instituții cu activitate adiacentă discută despre căi și metode de promovare a cărții, lecturii și bibliotecii, despre valoarea acestora atât pentru cetățeni, cât și pentru societatea democratică.

Printre proiectele de succes mai vechi sunt: Săptămâna Națională a Bibliotecilor Americane, care are loc anual în luna aprilie; Lecturi în voce – seriale televizate în care celebritățile citesc copiilor; Premiul Național al Cărții; Medalia Națională pentru Literatură. Centrul găzduiește o întâlnire anuală pentru a discuta despre practicile de promovare a alfabetizării și pentru a oferi premii celor mai bune programe. Rezultatele fiecărei întâlniri sunt publicate anual ca „cele mai bune practici”. Centrul Cărții menține, de asemenea, un centru de poezie și literatură și a ajutat la înființarea unui centru pentru tineri cititori. În plus, Biblioteca Congresului administrează Serviciul Național de Bibliotecii pentru Nevăzători și Persoane cu Handicap Fizic și găzduiește anual Festivalul Național al Cărții. Sunt încurajate pe toate căile cercetările despre cărți, lectură și rolul bibliotecii în societate. Printre temele care se bucură de o atenție deosebită, dezvoltarea obiceiurilor de lectură pe tot parcursul vieții ocupă un loc cu totul deosebit.

O dată în an, partenerii cu implicații substanțiale în activități de promovare a lecturii se întrunesc pentru a împărtăși idei despre cărți și promovarea lecturii. O manifestare de top în șirul numeroaselor activități de promovare a cărții și lecturii este Festivalul Național al Cărții, organizat deja al 19-lea an de Biblioteca Congresului SUA, desfășurându-și activitățile sub președinția șefului de la Casa Albă și a Primei Doamne. Implicarea persoanelor din piramida puterii în lucrările Festivalului Național al Cărții vrea să demonstreze marea importanță a fenomenului lecturii în existența și dezvoltarea unei națiuni.

Programul „Întoarceți o pagină. Atingeți o minte”, prin intermediul Fundației Kansas Pediatric, SUA, oferă o carte gratuită la fiecare vizită copiilor cu vârsta de până la cinci ani. De asemenea, părinții din Shawnee County se pot înscrie la Biblioteca de imaginație Dolly Parton, care trimite o carte gratuită familiilor cu copii în fiecare lună.

În mediul biblioteconomic internațional este bine cunoscută experiența bibliotecilor din Cehia. Bibliotecile publice cehe – împreună cu școlile primare și grădinițele – susțin abilitățile de citire într-o varietate numeroasă de moduri. Coordonatorul acestor activități este Asociația Bibliotecilor și a Profesiștilor în Informare din Republica Cehă, în special Clubul Bibliotecilor pentru Copii. Cele mai importante proiecte de nivel național sunt:

- Începeți viața cu o carte (Bookstart),
- Sunt deja cititor,
- Noapte cu Andersen,
- Unde se termină lumea,
- Vânătorii de Perle,
- Întoarce școala cu susul în jos,
- Ziua cărții pentru copii.

Un exemplu strălucit poate servi Agenția Lecturii din Londra, înființată în anul 2012 ca o platformă pentru scriitori și gânditori renumiți pentru a distribui idei originale și îndrăznețe despre lectură, carte, bibliotecă.

Agenția Lecturii este o organizație caritabilă a cărei misiune este de a inspira oamenii să citească mai mult, de a-i încuraja să împărtășească bucuria lor de a citi și să celebreze înălțimile la care se poate ajunge prin lectură. Agenția are activități pentru toate categoriile de vârstă: copii, adolescenți, adulți și promovează ideea că totul se schimbă atunci când citim. Anume la invitația acesteia, renumitul scriitor Neil Gaiman a pregătit și ținut la Centrul Barbican din Londra conferința „De ce viitorul nostru depinde de lectură, bibliotecă și fantezie”, care a trezit numeroase discuții în lumea bibliotecară. Neil Gaiman consideră că cea mai simplă cale de a crește copii educați este de a-i învăța să citească și a-i convinge că lectura este o activitate plăcută. „Găsiți cărțile care să le placă, oferiți-le acces la aceste cărți și lăsați-i să le citească”, îndeamnă acesta.

Un alt exemplu la fel de elocvent este Fundația Lectură și Scris/The Reading and Writing Fundation, proiect paneuropean care pledează cauza cărții, lecturii și a bibliotecilor și importanța acestora în dezvoltare.

Un proiect interesant, poate chiar istorie de succes în acest sens, prezintă Emiratele Arabe Unite. Cu o populație de peste 8 milioane de locuitori, Emiratele Arabe Unite demonstrează o grijă aparte pentru nivelul de lectură al populației. În anul 2016 este aprobată Legea națională privind lectura/National Law of Reading. Acest document legislativ are menirea de a susține dezvoltarea lecturii pe întreg teritoriul Emiratelor Arabe Unite. Conform legii, finanțele provenite din taxe și penalități vor fi direcționate pentru tipărirea, publicarea și distribuirea cărților; școlile vor elabora planuri anuale de încurajare a lecturii; sectorul privat va fi încurajat să investească în fondarea de biblioteci și centre culturale prin inițiative de granturi și alte activități; va fi creat un fond național pentru susținerea inițiativelor de încurajare a lecturii.

Alte inițiative anunțate de decidenții Emiratelor Arabe Unite includ solicitarea adresată către cafenelele din magazinele mari de a oferi clienților materiale pentru lectură și a permite angajaților să practice lecturi „specializate” în timpul programului de lucru. Conform concepției, cărțile care nu mai sunt solicitate pot fi donate. În același timp instituțiile mass-media trebuie să promoveze programe de încurajare a lecturii.

Experiența Uzbekistanului, mai puțin cunoscută la noi, este, la fel, una care merită analizată și promovată. Începutul unei noi etape în promovarea lecturii a fost Hotărârea nr. PP-3271 a președintelui Republicii Uzbekistan din 13 septembrie 2017 „Despre Programul de măsuri complexe pentru dezvoltarea sistemului de editare și difuzare a cărților, creșterii culturii lecturii” (<http://uza.uz/ru/documents/o-programme-kompleksnykh-mer-po-razvitiyu-sistemy-izdaniya-i-13-09-2017>). În această hotărâre sunt prevăzute următoarele obiective importante:

- atragerea tinerilor spre lectură;
- dezvoltarea pe scară largă a activității de bibliotecă;
- îmbogățirea colecțiilor bibliotecilor din învățământ;
- crearea variantelor audio a operelor literare uzbece și a celor mai valoroase opere din literatura universală și plasarea lor în internet;
- organizarea producerii dispozitivelor electronice gen e-reader;

- dezvoltarea serviciilor moderne de bibliotecă pentru locuitorii din spațiul rural, inclusiv a serviciilor mobile cu ajutorul bibliobuzelor;
- utilizarea cărților electronice;
- organizarea evenimentelor biblioteconomice de nivel național și internațional.

Sub patronatul președintelui Uzbekistanului Shavkat Miromonovich Mirziyoyev, la 19 martie 2019 s-a desfășurat o conferință video în problemele sporirii atenției acordate tinerilor, implicării largi a lor în cultură, artă și sport, formării abilităților de folosire a noilor tehnologii, promovării lecturii în mediul tinerei generații și asigurării femeilor cu locuri de muncă. La această întrunire, președintele a înaintat cinci inițiative importante pentru organizarea activității sociale, spirituale și educaționale într-o formă nouă.

Dintre cele cinci inițiative importante, cea de-a patra este destinată promovării cărții și lecturii pe scară largă în Uzbekistan. În special, în direcțiile prevăzute, mai eficiente sunt următoarele activități:

- În cadrul inițiativei bazate pe proiectul „Китобкарвони” („Caravana cărții”), în Republica Karakapakistan și în fiecare regiune a țării s-a difuzat un milion de exemplare de cărți din literatura națională și mondială (<http://xs.uz/ru/post/knizhnyj-karavan-shestvuet-po-andizhanskoj-oblasti>).
- Din 9 692 de instituții de învățământ preuniversitar din republică, luând în considerație cerințele actuale, vor fi reorganizate 1 041 de biblioteci și va fi completată colecția de carte (actualmente această colecție constituie 50 milioane de exemplare).
- Desfășurarea în întreaga țară, la 1 iunie, de Ziua Copiilor, și la 1 septembrie Ziua Cunoștințelor, a acțiunilor cu mottoul „Кадрон мактаби мгакитоб совга киламан” („Dăruiește o carte școlii mele dragi”).
- Punerea în aplicare a proiectului „Бу йилда укиш зарур булган 100 та кито” („100 de cărți pe care trebuie să le citesc în acest an”), cu ocazia aniversării marelui gânditor și poet Alișer Navoi (9 februarie).

- Susținerea și stimularea din partea statului a oamenilor de afaceri care participă cu inițiative individuale la crearea bibliotecilor publice, promovarea lecturii în rândul populației tinere.
- În cadrul inițiativei vor fi reparate integral bibliotecile publice din cartiere și din instituțiile de învățământ, vor fi dotate cu mobilier necesar, cărți noi și calculatoare conectate la internet.
- Se desfășoară un proiect pentru construcția unei librării model în fiecare oraș și centru raional și amenajarea pavilioanelor mobile în localitățile cu o populație mai densă. În anul 2018, au fost create în jur de 100 de librării. Actualmente în Uzbekistan sunt peste 300 de librării.
- În urma activităților desfășurate pe parcursul a doi ani, în mediul tinerilor, numărul cititorilor a crescut de trei ori. În sistemul de învățământ preuniversitar învață peste șase milioane de copii.

Un proiect în vogă este „Concursul anual al celui mai tânăr cititor”. Câștigătorul primește în dar un automobil de la președintele țării.

De curând, în centrul regiunii Sirdaria a fost construit și dat în exploatare un complex modern, „Bookcafe” („Укитувчи”), cu o capacitate de deservire a 40 de mii de cititori lunar.

Se face reconstrucția capitală a clădirilor centrelor de informare bibliotecară în regiunile Namangan, Andijan, Samarkand și Horezm. Se planifică reconstrucția tuturor bibliotecilor regionale. În raionul Bukinsk, regiunea Tașkent, Agenția de Presă și Informare din Uzbekistan construiește complexul Ecorarcul iluminării și spiritualității („Маънавият ва маърифат экопарки”), care va cuprinde un amfiteatru, o bibliotecă, terenuri de sport, terenuri pentru gimnastică, bookcafe, locuri pentru cyber sport, jocuri de calculator, trasee pentru jogging și ciclism, zone Wi-Fi, zona verde pentru odihnă, lectură și picnicuri.

Agenția de Presă și Informare din Uzbekistan, în cadrul Proiectului „Caravana cărții”, a donat instituțiilor de învățământ raionale și sătești câte 5 000 de exemplare a peste 300 de titluri de cărți ai clasicilor literaturii uzebece și literaturii universale.

La târgul de carte „Lumea cărților 2018”, organizat în „Uzexpocentru”, au participat edituri cu 10 000 de exemplare a peste 1 500 de titluri de literatură artistică. Expoziția a adunat peste 3 000 de vizitatori, inclusiv tineri.

La inițiativa președintelui țării, a început editarea seriei „Perlele literaturii mondiale”, care va avea 100 de volume. Proiectul se află la etapa editării primului volum. De asemenea, au început pregătirile pentru editarea seriei în mai multe volume „Perlele literaturii naționale”.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova a acumulat, pe parcursul anilor, experiențe excepționale în domeniul promovării cărții. De remarcat în special:

- Cenaclul Literar „Miorița”, fondat în anii '70 ai secolului XX;
- Salonul Internațional de Carte, fondat în anul 1991, care, începând cu anul 2016, se extinde și apare într-o nouă formulă – Salonul Internațional de Carte Bookfest, Chișinău;
- Festivalul Național al Cărții și Lecturii, fondat în anul 2011;
- Zilele „Vasile Alecsandri–Mihai Eminescu”;
- Simpozionul Științific Internațional „Valori bibliofile”;
- Topul celor mai citite 10 cărți;
- Clubul Literar „Homo Aestheticus”.

Specialiștii Bibliotecii au fost și rămân într-o continuă căutare în vederea amplificării rezultatelor activităților pe acest segment și, începând cu 1 septembrie 2018, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, cu susținerea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării împreună cu întreg sistemul național de biblioteci, autoritățile publice centrale și locale, a lansat Programul Național *LecturaCentral*, care va da o nouă dimensiune activității de promovare a cărții și lecturii.

Programul Național *LecturaCentral* se va desfășura anual, pe parcursul lunii septembrie, în scopul optimizării interesului față de carte, promovării lecturii și a culturii lecturii. Ceea ce se dorește cu adevărat prin acest program este ca toată lumea să înțeleagă valoarea lecturii pentru educarea unor cetățeni de calitate.

Scopul Programului Național *LecturaCentral* este centrarea contribuțiilor familiei, mediului educațional, instituțiilor de cultură, structurilor infodocumentare, mediului social și economic, ale comunității, ale factorilor de resort, ale mass-mediei pe optimizarea interesului față de carte, promovarea lecturii, dezvoltarea culturii lecturii.

Este important că în acest scop sunt conjugate eforturile comune ale bibliotecilor cu cele ale instituțiilor de cercetare, de învățământ, ale editurilor, uniunilor de creație. Această activitate de proporții va avea de câștigat prin implicarea tuturor instituțiilor care au tangențe cu promovarea cărții și lecturii: Uniunea Oamenilor de Creație, Uniunea Editorilor, Uniunea Scriitorilor, Institutul de Filologie, Uniunea Compozitorilor, Uniunea Teatrală etc. Prin conjugarea eforturilor, Programul Național *LecturaCentral* va da o nouă dimensiune activității de promovare a cărții și lecturii.

Pe parcursul lunii septembrie, utilizatorii și non-utilizatorii bibliotecilor vor fi invitați la diverse evenimente cărțurărești, organizate pentru avantajarea cunoașterii, stimularea interesului pentru lectură, dezvoltarea abilității persoanei nu doar de a citi un număr mare de publicații, nu doar de a citi permanent, ci și – mai ales – de a înțelege, a învăța din text, de a formula idei critice și creative.

În acest sens, Biblioteca Națională a elaborat un model de agendă, urmând ca fiecare bibliotecă în parte să-și elaboreze agenda proprie.

Luna septembrie a fost selectată din considerente că începe cu Ziua Cunoștințelor, marcată la 1 septembrie, iar lectura a fost din toate timpurile o bază solidă pentru cunoaștere și dezvoltare. Această lună ne oferă o suită impresionantă de evenimente cărțurărești – motive de întâlniri pe marginea cărții și lecturii. De remarcat, în special, următoarele date:

- 1 septembrie – Ziua Cunoștințelor;
- 3 septembrie – omagiați Ion Druță, Mihai Cimpoi;
- 8 septembrie – Ziua Internațională a Alfabetizării (științei de carte);
- 8 septembrie – Ziua Mondială a Literaturii;
- 15 septembrie – Ziua Mondială pentru Democrație;

- 20 septembrie – Ziua Porților Deschise (inițiativă a Consiliului Europei; zi când toate muzeele se pot vizita fără taxe);
- 21 septembrie – Ziua Internațională a Păcii;
- 26 septembrie – Ziua Europeană a Limbilor Vorbite;
- 28 septembrie – Ziua Internațională a Accesului la Informații;
- 30 septembrie – Ziua Internațională a Traducătorului etc.

Programul Național *LecturaCentral* include atât Salonul Internațional de Carte Bookfest, Chișinău, cât și Topul celor mai citite 10 cărți ale anului, care înseamnă, în primul rând, carte și lectură.

Lectura însoțește omul la toate etapele devenirii și, dincolo de pasiune și plăcere, are un impact pozitiv imens asupra persoanei. Cuvântul scris este capabil, din punct de vedere medical, să ajute organismul atât emoțional, cât și fizic.

Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente. Este un motiv serios de a ne consolida eforturile și a pune umărul la această înălțătoare lucrare.

Referințe bibliografice:

1. ALHARBI, Majed Abdulkareem. Reading Strategies, Learning Styles and Reading Comprehension: A Correlation Study. [citat 20 iunie 2019]. Disponibil: <https://pdfs.semanticscholar.org/7a31/a8e16fd-7da684729bfc86a8ce610c45773b1.pdf>.
2. IDEI de promovare a lecturii. [23 iunie 2019]. Disponibil: <https://www.pinterest.com/wscalfaro/reading-promotion-ideas>.
3. LECTURACentral. În ajutorul activității de promovare a cărții și a lecturii, ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură: Platforma on/off line pentru bibliotecari. Chișinău: BNRM, 2017. 132 p. ISBN 978-9975-3096-6-0. [28 iunie 2019]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Publicatii-metodologice-Lectura-Central.pdf>.

4. KOWALCZYK, Piotr. Infografic de promovare a lecturii. [20 iunie 2019]. Disponibil: <https://ebookfriendly.com/infographics-promote-reading>.
5. MAXWELL, John. Mentorat prin cărți. [20 iunie 2019]. Disponibil: <https://johnmaxwellteam.ro/mentorare>.
6. ONCIU, Ioana Dana. Le mai citiți povești copiilor? [25 iunie 2019]. Disponibil: <https://www.literaturadeazi.ro/panoramic/le-mai-cititi-povesti-copiilor?fbclid=IwAR1rNXNwOCWS7xmetCS5F-X6vfUp8SeWG9ixiDTWr6jl5SbPUORKrqpfsfRY>.
7. PERRIN, Andrew. Nearly one-in-five Americans now listen to audiobooks. [20 iunie 2019]. Disponibil: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/03/08/nearly-one-in-five-americans-now-listen-to-audiobooks/?fbclid=IwAR0bXq6UNQNvBiwnliu-OXVqQ8bID0MD-5xuWFibnH0n5j1TZ2QU3FWYWDsY>.
8. TOPUL celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2017: Studiu descriptiv. Alcăt.: Margareta Cebotari, Natalia Ghimpu. Chișinău. BNRM. 2018. 60 p. ISBN 978-9975-3205-3-5. [28 iulie 2018]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/publicatii/Publicatii-sinteza-Topul-10-carti-2017.pdf>.
9. RICHARDSON, Nicole. Guided Reading Strategies for Reading Comprehension. [20 iunie 2019]. Disponibil: https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1019&context=education_ETD_masters.
10. VIGHI, Ioana. Ce se petrece în creierul tău când citești o carte bună. [21 iunie 2019]. Disponibil: https://hyperliteratura.ro/ce-se-petrece-in-creierul-tau-cand-citesti-o-carte-buna/?fbclid=IwAR0KJQgQuNyiNqO2SDmVVcnjheOX-5uXM1zfVvS_oxtuWlxDWXm2wWJfcWo.